

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนากระบบกัลยาณมิตรเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล ใช้วิธีวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. พัฒนาระบบกัลยาณมิตรในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล
2. ทดลองและศึกษาผลการใช้ระบบกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาล โดย
 - 2.1 เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตร ระหว่างนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรกับนักศึกษากลุ่มปกติก่อนและหลังการทดลอง
 - 2.2 เปรียบเทียบความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตรระหว่างนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรกับนักศึกษากลุ่มปกติก่อนและหลังการทดลอง
 - 2.3 เปรียบเทียบทักษะการฟัง ระหว่างนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรกับนักศึกษากลุ่มปกติก่อนและหลังการทดลอง
 - 2.4 เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเอง ระหว่างนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรกับนักศึกษากลุ่มปกติก่อนและหลังการทดลอง
 - 2.5 เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเอง ระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง
 - 2.6 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง

การดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยแบ่งการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การพัฒนาระบบกัลยาณมิตรและเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนาระบบกัลยาณมิตรและเครื่องมือในการวิจัยโดยมีขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1.1 สังเคราะห์กรอบแนวคิดการวิจัย โดยศึกษาจากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำหลักการ แนวคิดทฤษฎีมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยลักษณะและธรรมชาติของนักศึกษาพยาบาล (ทองเรียน อมรัชกุล, 2525; อรทัย ผลเนื่องมา, 2530; วัลลภา เทพหัสติน ณ อยุธยา, 2530; ธนพร ศรีพงษ์, 2537; อารีย์ สุขก้องวารีย์, 2537) การจัดการศึกษาทางพยาบาลศาสตร์ (ล่อ หุตางกูร, 2529; สำเนาวิ ขจรศิลป์, 2536; กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2538; ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542) ทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษาของซิกเคอริง (Chickering and Reisser, 1993) แนวคิดกัลยาณมิตรตามแนวพุทธ (พระธรรมปิฎก : ป.อ.ปยุตโต, 2537, 2539, 2541; สุนน อมรวิวัฒน์, 2542) และการวิเคราะห์กัลยาณมิตรตามแนวปรัชญาของสยาม (สุนน อมรวิวัฒน์, สวัสดิ์ จงกล และ ไพฑูรย์ ลินลารัตน์, 2541) แนวคิดระบบพีเลียง (Tracey, 1994; Wunsch, 1994; Caldwell and Carter, 1997) ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของไอเซนและฟิชไบน์ (Ajzen and Fishbein, 1980) ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยมของดรัมโบล์ทซ์ (Kruboltz) และทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางของโรเจอร์ (Rogers) (วัชร ทรัพย์มี, 2533; เจียรนัย ทรงชัยกุล, 2533) แนวคิดการสังเกตตัวแบบของทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1986) และแนวคิดการเห็นคุณค่าในตนเอง (Coopersmith, 1981; Golden and Lesh, 1997; เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2540)

1.2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนาจำนวน 2 รูป เกี่ยวกับแนวคิดกัลยาณมิตร และสัมภาษณ์อาจารย์ที่ปรึกษาชั้นปีที่ 1 คณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 8 คน เกี่ยวกับปัญหาการให้คำปรึกษาและความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาระบบกัลยาณมิตร เพื่อเป็นแนวทางสร้างเครื่องมือในการวิจัย และระบบกัลยาณมิตร

1.3 สร้างระบบกัลยาณมิตร

1.3.1 สร้างระบบกัลยาณมิตร ประกอบด้วย หลักการ แนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน วัตถุประสงค์ กระบวนการกัลยาณมิตรเน้น การเป็นตัวแบบด้านการเรียน ความประพฤติ การสร้างสัมพันธภาพ การให้คำปรึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตรและการประเมินผล

1.3.2 สร้างคู่มือนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร ประกอบด้วย คำแนะนำการใช้คู่มือ วัตถุประสงค์ การเตรียมความพร้อมผู้เป็นกัลยาณมิตร กิจกรรมกัลยาณมิตร และการบันทึกผล

1.3.3 สร้างสมุดบันทึกการให้คำปรึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลและความคิดเห็นของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร และนักศึกษากลุ่มทดลอง แบบบันทึกการให้คำปรึกษา ระบุ ครั้งที่ วัน เดือน ปี สถานที่ เรื่องที่พบ/ปัญหา การให้คำปรึกษา ระบุสาระการให้คำปรึกษา เทคนิคการให้คำปรึกษา สรุปผล และบันทึกกิจกรรมความเป็นกัลยาณมิตร ระบุ วัน เดือน ปี สิ่งที่ได้ทำ ความรู้สึกที่ได้รับต่อกิจกรรมนั้น

1.3.4 สร้างโปรแกรมการพัฒนานักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาล ครอบคลุม วัตถุประสงค์ หัวข้อการอบรม คุณสมบัติผู้เข้ารับการอบรม ระยะเวลา แผนการสอน/การอบรม เอกสารประกอบการอบรม แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจจากโปรแกรมและแบบประเมินผลการอบรม

หลังจากสร้างระบบกัลยาณมิตรและโปรแกรมการพัฒนานักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาล ได้ตรวจสอบความครอบคลุมเนื้อหาสาระ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิในด้านพุทธศาสนา นิสิตนักศึกษา การให้คำปรึกษา และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปใช้จริง

1.4 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.4.1 แบบวัดความเป็นกัลยาณมิตร ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความเป็นกัลยาณมิตร ครอบคลุมกัลยาณมิตรธรรม 7 ด้านคือ ความน่ารัก น่าเคารพ น่าเจริญใจ การรู้จักพูดให้ได้ผล การรู้จักอดทนต่อถ้อยคำ ความเป็นผู้แกล้งเรื่องลึกลับได้ และความไม่ชักนำในทางเสื่อมเสีย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ระดับ จำนวน 50 ข้อ และหาค่าความเที่ยงได้เท่ากับ .8494

1.4.2 แบบวัดความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตร ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตรเป็นสถานการณ์ และใช้คำถามประเมินการกระทำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม จำนวน 15 ข้อ และหาค่าความเที่ยงได้เท่ากับ .7580

1.4.3 แบบสังเกตลักษณะของกัลยาณมิตร ผู้วิจัยสร้างแบบสังเกตลักษณะของกัลยาณมิตรโดยนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร เพื่อน และอาจารย์เป็นผู้ประเมิน เป็นแบบสังเกต ให้เลือกตอบมี 2 ตัวเลือก จำนวน 17 ข้อ และตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ

1.4.4 แบบวัดทักษะการฟัง ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดทักษะการฟังมาจาก ระเบียบวิธีวิจัย (2540) เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ และหาค่าความเที่ยงได้เท่ากับ .7328

1.4.5 แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองมาจาก คูเปอร์สมิธ (Coopersmith Self-Esteem Inventory : School Form, 1984) ประกอบด้วย การเห็นคุณค่าในตนเองโดยทั่วไป ด้านสังคม ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา และการตอบไม่ตรงตามความจริง เป็นแบบเลือกตอบมี 2 ตัวเลือก จำนวน 58 ข้อ และหาค่าความเที่ยงได้เท่ากับ .8021

2. การทดลองใช้ระบบกัลยาณมิตร

การทดลองใช้ระบบกัลยาณมิตรโดยนำระบบกัลยาณมิตรไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 3 จำนวน 72 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2543 โดยแบ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 36 คน

แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 18 คน คือนักศึกษากลุ่มทดลองและนักศึกษากลุ่มควบคุม โดยวิธีการจับคู่ (Matching pair) ตามคะแนนเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 2.00 ขึ้นไปในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2543 และเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยสะสมทั้งสองกลุ่มพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 จำนวน 36 คนแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 18 คน คือ กลุ่มนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร และนักศึกษากลุ่มปกติ ซึ่งใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากผลการเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2543 มีคะแนนเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไป สมัครงใจ และมีทัศนคติดีต่อวิชาชีพ โดยใช้แบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของอารีย์ สุขก้องวารีย์ (2537) พบว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ทั้งสองกลุ่มมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หลังจากนั้นใช้วิธีจับคู่ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 1 โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 3 คือนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรกับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 กลุ่มทดลอง ส่วนนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ที่เป็นนักศึกษากลุ่มปกติกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 กลุ่มควบคุม แล้วดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ทดสอบก่อนการทดลอง(Pretest) โดยใช้แบบวัดเพื่อประเมินความเป็นกัลยาณมิตร และการเห็นคุณค่าในตนเองกับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ทั้งสองกลุ่ม พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร และนักศึกษากลุ่มปกติ มีความเป็นกัลยาณมิตร ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตร ทักษะการฟัง และการเห็นคุณค่าในตนเอง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ทั้งสองกลุ่มประเมินด้วยแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองและนักศึกษากลุ่มควบคุม มีการเห็นคุณค่าในตนเอง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 จัดโปรแกรมการพัฒนานักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาลให้กับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 คือนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร จำนวน 18 คน เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำบทบาท หน้าที่ ให้มีความมั่นใจแก่ผู้เป็นกัลยาณมิตร โดยจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาล ณ ห้องประชุม คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ระหว่างวันที่ 29 กันยายน 2543 ถึงวันที่ 8 ตุลาคม 2543 รวม 30 ชั่วโมง การประเมินผลการจัดโปรแกรมนี้ด้านความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ ประเมินผลการจัดอบรมโดยทั่วไป สาระประโยชน์ เทคนิคกิจกรรม การนำไปใช้ และสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรจากการเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมนี้

2.3 ทดลองใช้ระบบกัลยาณมิตรกับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ที่มีบทบาทหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร กับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 กลุ่มทดลอง ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการดูแลจากนักศึกษากลุ่มปกติใช้ระบบพี่หัดที่ใช้อยู่ในสถาบัน ใช้เวลาทดลอง ตั้งแต่วันที่ 9 ตุลาคม 2543 ถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2543 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวม 16 ชั่วโมง โดยนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรให้คำปรึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตรแก่นักศึกษากลุ่มทดลองพร้อมบันทึกผลการให้คำปรึกษาในสมุดบันทึกการให้คำปรึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

2.4 ทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) การประเมินความเป็นกัลยาณมิตรของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ทั้งนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรและนักศึกษากลุ่มปกติด้วยแบบวัดความเป็นกัลยาณมิตร ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตร ทักษะการฟัง และการวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง ใช้แบบสังเกตลักษณะกัลยาณมิตรกับนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรที่ประเมินโดยตนเอง เพื่อน และอาจารย์ และสัมภาษณ์นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร ส่วนนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ทั้งสองกลุ่ม ด้วยแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสัมภาษณ์นักศึกษากลุ่มทดลอง

แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยการทดสอบด้วยสถิติทดสอบค่าที่ (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) โดยใช้โปรแกรม SPSS 10 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2543) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการวิเคราะห์สาระระบบกัลยาณมิตรเชิงคุณภาพ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาระบบกัลยาณมิตร

การพัฒนาระบบกัลยาณมิตรเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล สรุปผลได้ดังนี้

1.1 ผลการสังเคราะห์กรอบแนวคิดการวิจัย จากการศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎีต่างๆจนได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วยลักษณะและธรรมชาติของนักศึกษาพยาบาล (ทองเรียน อมรัชกุล, 2525; อรทัย ผลเนืองมา, 2530; วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2530; ธนพร ศรีพงษ์, 2537; อารีย์ สุขก่องวารีย์, 2537) การจัดการศึกษาทางพยาบาลศาสตร์ (ลออ หุตางกูร, 2529; สำเนาวิ ขจรศิลป์, 2536; กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2538; ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542) ทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษาของซิกเคอริง(Chickering and Reisser, 1993) แนวคิดกัลยาณมิตรตามแนวพุทธของพระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต, 2538, 2540, 2541; สุนน อมรวิวัฒน์, 2542) และจากการวิเคราะห์กัลยาณมิตรตามแนวปรัชญาณสยาม (สุนน อมรวิวัฒน์, สวัสดิ์ จงกล และ ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2541) แนวคิดระบบพีเลียง (Tracey, 1994; Wunsch, 1994; Caldwell and Carter, 1997) ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของไอเซนและฟิชไบน์ (Ajzen and Fishbein, 1980) ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยมของดรัมโบล์ท(Krumboltz)และทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบผู้บริการเป็นศูนย์กลางของโรเจอร์ (Rogers) (วัชร ทรัพย์มี, 2533; เจียรนัย ทรงชัยกุล, 2533) แนวคิดการสังเกตตัวแบบของทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1984) และแนวคิดการเห็นคุณค่าในตนเอง (Coopersmith, 1981; Golden and Lesh, 1997; เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2540)

1.2 ผลสัมฤทธิ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางพุทธศาสนาจำนวน 2 รูป เกี่ยวกับแนวคิด กัลยาณมิตร และสัมภาษณาจารย์ที่ปรึกษาชั้นปีที่ 1 คณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 8 คน เกี่ยวกับปัญหาการให้คำปรึกษา และแนวทางการพัฒนาระบบ กัลยาณมิตร สรุปผลได้ดังนี้

1) แนวคิดกัลยาณมิตร กัลยาณมิตรเป็นมิตรที่ดี หมายรวมถึง พระพุทธเจ้า พ่อ แม่ ครู และเพื่อน ชักนำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ไม่หวังผลประโยชน์ มีคุณลักษณะที่ไวใจได้ เป็นตัวอย่างที่ดี กัลยาณมิตรจะต้องมีคุณสมบัติตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ คือ ปิโย (เป็นที่รัก) ครุ (เป็นที่เคารพ) ภาวนีโย (เป็นที่เจริญใจ) วัตตา (เป็นผู้รู้จักพูด) วจนกขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) คัมภีรญจะ กะถัง กัตตา (อธิบายเรื่องลึกล้ำได้) และโน จัญฐานะ นิโยชะเย (ไม่ชักนำในอธรรม เรื่องไร้สาระ) ทำให้ผู้ที่เข้ามาหากัลยาณมิตรมีความอุ่นใจ มั่นใจ และศรัทธา สามารถชักจูงให้บุคคลเลียนแบบและถือปฏิบัติตามได้ การวัดคุณธรรมของผู้เป็นกัลยาณมิตร จากการพูดคุย สังเกต สอบถามหรือแบบวัด ระบบกัลยาณมิตร จะต้องเตรียมผู้เป็นกัลยาณมิตรให้พร้อมทั้งวิชาและจรณะ คือ มีความรู้ ความเข้าใจ และประพฤติปฏิบัติอันเป็นตัวอย่าง โดยจัดอบรมให้พร้อมต่อบทบาทหน้าที่ด้วยการใส่ใจ จริงใจ ความเป็นกันเอง และควรมีกัลยาณมิตรกับผู้รับความช่วยเหลือเป็นสัดส่วนหนึ่งต่อหนึ่ง

2) ปัญหาของการให้คำปรึกษา พบว่า ส่วนใหญ่นักศึกษาไม่มาพบอาจารย์ที่ปรึกษา จะมาต่อเมื่อลงทะเบียน ขอบทุน หรือมาโดยไม่ได้นัดแล้วไม่พบอาจารย์ อาจารย์มีภาระงานมากทั้งด้านการสอนและบริหารงาน ใช้เวลามากในการให้คำปรึกษาและมีเวลาว่างไม่ตรงกัน และมีปัญหาบ้างที่สัดส่วนระหว่างอาจารย์กับนักศึกษามากเกินไป ไม่รักษาความลับของนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาไม่ได้รับการอบรมเทคนิคการให้คำปรึกษา แต่เรียนรู้จากประสบการณ์ ส่วนปัญหาของนักศึกษาพยาบาล พบว่า ส่วนใหญ่เป็นปัญหาการเรียน เช่น เรียนไม่รู้เรื่อง ไม่คุ้นกับระบบการเรียน รองลงมาเป็นปัญหาส่วนตัวเช่น เครียด การปรับตัว และปัญหาการเงิน เช่น ไม่มีเงินลงทะเบียน

3) แนวทางการพัฒนาระบบกัลยาณมิตร อาจารย์ที่ปรึกษามีความเห็นตรงกันว่า การจัดระบบกัลยาณมิตรเป็น ระบบที่ชัดเจน เหมาะสมกับนักศึกษาพยาบาลที่มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย อยู่หอพักเดียวกัน วัยเดียวกัน ภาษาพูด รสนิยมใกล้เคียงกัน มีความสนิทสนม มีเวลา ทำให้กล้าพูดคุย ระบบนี้จะช่วยพัฒนาการเรียนและจิตใจ คุณสมบัติ กัลยาณมิตร ควรมีความรู้ ผลการเรียนระดับปานกลาง ทักษะคิดดีต่อวิชาชีพ มีความรับผิดชอบ เสียสละ เป็นแบบอย่าง มีทักษะการสื่อสาร และสมัครใจ และควรเตรียมผู้เป็นกัลยาณมิตรด้วยการจัดอบรมในเรื่องการเป็นแบบอย่าง การให้คำปรึกษา การปรับตัว การบริหารเวลา การปรับตัว การคบเพื่อน และทักษะทางสังคม บทบาทหน้าที่ของกัลยาณมิตรคือ ให้คำแนะนำ ความอบอุ่น สนใจถ่ายทอดความรู้ด้านการเรียน ควรบันทึกปัญหาและคำแนะนำที่ได้รับ ใช้สัดส่วนระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้องเป็นหนึ่งต่อหนึ่ง ใช้เวลาสัปดาห์ละ 2-3 ชั่วโมง ถ้าเป็นไปได้ควรทดลองใช้ระบบกัลยาณมิตรติดต่อกันอย่างน้อยสองภาคการศึกษา

สรุปได้ว่า ระบบอาจารย์ที่ปรึกษายังมีปัญหาในด้านนักศึกษาไม่เห็นความสำคัญของการมารับคำปรึกษา และอาจารย์ขาดความพร้อมการให้คำปรึกษา นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิทางพุทธศาสนาและอาจารย์ที่ปรึกษามีความเห็นต่อการพัฒนาระบบกัลยาณมิตรว่า กัลยาณมิตรควรมีคุณสมบัติคือความรู้ ความประพฤติเป็นแบบอย่างตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ต้องเตรียมความพร้อมของกัลยาณมิตรด้วยการจัดฝึกอบรม และระบบกัลยาณมิตรมีความเหมาะสมกับนักศึกษาพยาบาล

1.3 ระบบกัลยาณมิตร

จากการสังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎี และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางพุทธศาสนา และอาจารย์ที่ปรึกษาของนักศึกษาพยาบาล นำมาเป็นองค์ประกอบของระบบกัลยาณมิตรได้ดังนี้

- 1) แนวคิดทฤษฎีที่เป็นฐานการพัฒนาระบบกัลยาณมิตร
- 2) หลักการ
- 3) โครงสร้างระบบกัลยาณมิตร ประกอบด้วย

3.1 ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ นักศึกษาพยาบาล ลักษณะและธรรมชาติของนักศึกษา และการจัดการศึกษาทางพยาบาลศาสตร์

3.2 กระบวนการตามระบบกัลยาณมิตร มีดังนี้

3.2.1 กำหนดเป้าหมายของระบบกัลยาณมิตร

3.2.2 วางแผนเตรียมผู้เป็นกัลยาณมิตรด้วยการคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติ ด้าน ความรู้ ประสบการณ์ ทศนคติ และอาสาสมัคร ปฐมนิเทศ และจัดโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตร ครอบคลุม วัตถุประสงค์ หัวข้อการฝึกอบรม ระยะเวลา และการประเมินผล

3.2.3 เอกสารประกอบการใช้ระบบกัลยาณมิตร ประกอบด้วย

1) คู่มือนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร ประกอบด้วยคำแนะนำการใช้คู่มือ วัตถุประสงค์ การเตรียมความพร้อมผู้เป็นกัลยาณมิตร กิจกรรมกัลยาณมิตร และการบินที่กผล

2) สมุดบันทึกการให้คำปรึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

ประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคลและความคิดเห็นของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร และนักศึกษา กลุ่มทดลอง แบบบันทึกการให้คำปรึกษา ระบุ ครั้งที่ วัน เดือน ปี สถานที่ เรื่องที่พบ/ปัญหา การให้คำปรึกษา ระบุสาระการให้คำปรึกษา เทคนิคการให้คำปรึกษา สรุปผล และบันทึกกิจกรรมความเป็นกัลยาณมิตร ระบุ วัน เดือน ปี สิ่งที่ได้ทำ ความรู้สึกที่ได้รับต่อกิจกรรมนั้น

3.2.4 กิจกรรมของกระบวนการกัลยาณมิตร การทำบทบาทหน้าที่ของกัลยาณมิตร ประกอบด้วย การเป็นตัวแบบ การให้คำปรึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร และการสร้างสัมพันธ์ภาพด้วยความรัก ยอมรับ และร่วมมือ มี 4 ระยะ คือ ระยะเริ่มต้น ระยะสร้างวัฒนธรรม ระยะแยกจากกัน และระยะกำหนดบทบาทใหม่

3.3 ประเมินผลระบบกัลยาณมิตร ด้วยแบบวัดความเป็นกัลยาณมิตร แบบวัดความตั้งใจแสดง พฤติกรรมกัลยาณมิตร แบบการสังเกตลักษณะของกัลยาณมิตร แบบวัดทักษะการฟัง แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง และสัมภาษณ์นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรและนักศึกษากลุ่มทดลอง

3.4 ประเมินผลที่ได้จากการใช้ระบบกัลยาณมิตร ผลลัพธ์ของการใช้ระบบกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาลคือ ความเป็นกัลยาณมิตร การเห็นคุณค่าในตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. ผลการจัดโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาล

การจัดโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาล สรุปผลดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์การจัดโปรแกรมพัฒนานักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาลพบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรได้รับสาระประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.66$) โดยข้อที่ได้รับประโยชน์มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ฝึกปฏิบัติการให้คำปรึกษา ($\bar{X}=4.89$) และฝึกปฏิบัติการให้คำปรึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร และกิจกรรม “ มาเป็นผู้ฟังที่ดีกันเถอะ ” ($\bar{X}=4.83$) ด้านเทคนิคการอบรม และกิจกรรมในโปรแกรม พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีความคิดเห็นต่อเทคนิคการอบรม-กิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.62$) ในข้อการฝึกปฏิบัติการให้คำปรึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ฝึกปฏิบัติการให้คำปรึกษา และการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง มีคะแนนเฉลี่ย 4.94 , 4.89 และ 4.83 ตามลำดับ ส่วนความคิดเห็นของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรที่มีต่อการนำโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรไปใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.61$) โดยข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดใน 3 อันดับแรกคือ การฝึกปฏิบัติการให้คำปรึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ($\bar{X}=4.89$) แนวคิดกัลยาณมิตร ($\bar{X}=4.78$) และกิจกรรม ” ฉันเป็นกัลยาณมิตร ” ($\bar{X}=4.78$) และการประเมินโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรโดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับดีมากทุกรายการ ($\bar{X}=4.84$) โดยเฉพาะด้านเอกสารประกอบการอบรม ($\bar{X}=5.00$) เนื้อหาด้านการปฏิบัติของโปรแกรมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ($\bar{X}=4.94$)

2.2 ประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรต่อโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาล ด้านความคิดเห็นต่อโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรพบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรรู้สึกดีใจที่เข้าร่วมโปรแกรมนี้ได้พัฒนาการเป็นกัลยาณมิตร ทำให้รู้จักการให้และช่วยเหลือผู้อื่น (7 ราย) ภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง ทำให้รับรู้ข้อดี เข้าใจตนเอง เชื่อมมั่น กล้าคิด กล้าทำในสิ่งที่ดี (5 ราย) ได้เรียนรู้การเป็นกัลยาณมิตรที่มีคุณลักษณะของคนดี เป็นผู้ให้ ปลอ่ยวาง เป็นผู้ฟังและเป็นผู้พูดที่ดี และพัฒนาความเป็นกัลยาณมิตรได้ช่วยเหลือผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข (16 ราย) ได้เห็นคุณค่าในตนเอง รู้จักตนเอง ยอมรับและเข้าใจผู้อื่น (15 ราย) ประทับใจเพื่อนที่เข้าร่วมโปรแกรม ให้ความเป็นเพื่อน กำลังใจ จริงใจ ทำให้ผูกพันและสนิทกันมากขึ้น (10 ราย) วิทยากร เป็นตัวอย่างของกัลยาณมิตร อบอุ่น เอาใจใส่ เป็นกันเอง ได้แนวทางการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตร (10 ราย) รวมทั้งประทับใจเนื้อหาสาระ และกิจกรรมในโปรแกรม (7 ราย) ความมั่นใจของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรที่จะเป็นกัลยาณมิตรอยู่ในระดับมากที่สุด (10 ราย) ด้วยการเรียนรู้จากการอบรม อันเป็นแนวทางการให้คำปรึกษา เป็นแบบอย่าง ทำให้รู้จักตนเอง มีความกล้ามากขึ้น มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (15 ราย) คือต้องการให้จัดโปรแกรมนี้เป็นประจำทุกปี เพราะทำให้นักศึกษาได้ประสบการณ์การเป็นกัลยาณมิตร พัฒนาศักยภาพตนเอง และควรมีการเผยแพร่โปรแกรมนี้อย่างกว้างขวาง

2.3 การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจต่อโปรแกรมการพัฒนานักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรก่อนและหลังเข้าโปรแกรม พบว่า มีค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจต่อโปรแกรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเข้าโปรแกรม = 19.27 หลังเข้าโปรแกรม = 22.38

สรุปได้ว่า ผลการจัดโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาล สามารถเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาพยาบาลมีความมั่นใจมากที่สุดต่อการทำบทบาทหน้าที่กัลยาณมิตร มีความรู้ความเข้าใจต่อโปรแกรม ได้รับสาระประโยชน์ เทคนิค และการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด รวมทั้งได้พัฒนานักศึกษาพยาบาลสู่ความเป็นกัลยาณมิตร และการเห็นคุณค่าในตนเองระดับหนึ่งก่อนที่จะไปใช้ทดลองระบบกัลยาณมิตรในสถานการณ์จริง

3. ผลการทดลองใช้ระบบกัลยาณมิตร

ผลการทดลองใช้ระบบกัลยาณมิตรกับนักศึกษาพยาบาล ปรากฏผลการทดลองดังนี้

3.1 การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรระหว่างนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรและนักศึกษากลุ่มปกติหลังการทดลอง พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรสูงกว่านักศึกษากลุ่มปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยมีความเป็นกัลยาณมิตรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) เมื่อ

วิเคราะห์ความเป็นกัลยาณมิตรเป็นรายด้าน พบว่าภายหลังการทดลองนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร มีความเป็นกัลยาณมิตรด้านความน่าเคารพ และด้านความน่าเจริญใจสูงกว่าก่อนการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยด้านความน่าเคารพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.07$) ในข้อ”แต่งกายสะอาดถูกต้องตามกาลเทศะ” ($\bar{X}=4.56$) เป็นที่พึงแก่เพื่อนในยามทุกข์ใจเดือดร้อน ($\bar{X}=4.33$) และ”ให้คำแนะนำแก่เพื่อนโดยไตร่ตรองรอบคอบแล้ว” ($\bar{X}=4.26$) และคะแนนเฉลี่ยด้านความน่าเจริญใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.02$) ในข้อ”นำความรู้ของตนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือเพื่อน” และ”ตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของตนในการศึกษาเล่าเรียน” ($\bar{X}=4.50$) และ”พยายามทำตนให้กระตือรือร้นในการเรียนอยู่เสมอ” ($\bar{X}=4.11$) ส่วนความเป็นกัลยาณมิตรในด้านอื่น ๆ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรก่อนและหลังการทดลอง พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ และจากการเปรียบเทียบการสังเกตลักษณะกัลยาณมิตรของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรหลังการทดลอง ระหว่างนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร เพื่อน และอาจารย์ พบว่า คะแนนเฉลี่ยลักษณะกัลยาณมิตรไม่แตกต่างกัน โดยนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร เพื่อน และอาจารย์ ประเมินว่านักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีลักษณะกัลยาณมิตร

3.3 การเปรียบเทียบความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตรของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรและนักศึกษากลุ่มปกติหลังการทดลอง พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตรสูงกว่านักศึกษากลุ่มปกติ นับว่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

3.4 การเปรียบเทียบความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตรของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรก่อนและหลังการทดลอง พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตรหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง นับว่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

3.5 การเปรียบเทียบทักษะการฟังของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรและนักศึกษากลุ่มปกติหลังการทดลอง พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการฟังสูงกว่านักศึกษากลุ่มปกตินับว่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

3.6 การเปรียบเทียบทักษะการฟังของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรก่อนและหลังการทดลอง พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการฟังหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง นับว่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

3.7 การเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรและนักศึกษากลุ่มปกติหลังการทดลอง พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่านักศึกษากลุ่มปกติ นับว่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

3.8 การเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรก่อนและหลังการทดลอง พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง นับว่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

3.9 การเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษากลุ่มทดลองและนักศึกษากลุ่มควบคุมหลังการทดลอง พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุม นับว่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

3.10 การเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษากลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

3.11 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษากลุ่มทดลองและนักศึกษากลุ่มควบคุมหลังการทดลอง พบว่า ภายหลังการทดลองนักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

3.12 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษากลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

3.13 ผลการสัมภาษณ์นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร พบว่า ระบบกัลยาณมิตรทำให้นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรเป็นตัวอย่างที่ดี ช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่น พัฒนาบุคลิกภาพให้ยิ้มแย้ม ใจเย็น หนักแน่น อดทน มีเหตุผล พุดดี คิดดี มีวินัย รับฟังผู้อื่น รู้จักการให้โดยไม่หวังผลตอบแทน มีความเมตตากรุณา มีความรัก น้ำใจ เอื้ออาทร เป็นมิตรกับทุกคน เห็นคุณค่าในตนเองทำให้รู้จักตนเอง มองโลกในแง่ดี มีวุฒิภาวะการตัดสินใจและการใช้อารมณ์ มีความผูกพัน สามัคคีในหมู่คณะ และความรักในวิชาชีพ ระบบกัลยาณมิตรมีความเหมาะสมกับนักศึกษาพยาบาลและนักศึกษาสาขาวิชาอื่นๆ เพราะเป็นระบบที่พัฒนามิตรภาพกับทุกคน

3.14 ผลการสัมภาษณ์นักศึกษากลุ่มทดลอง พบว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 กลุ่มทดลองที่ได้รับการดูแลจากระบบกัลยาณมิตรพบว่า มีรุ่นพี่ที่มีประสบการณ์ เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือด้านการเรียน และการปรับตัว ทำให้มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง สามารถสานต่อสัมพันธภาพจนสำเร็จการศึกษาและทำงานได้ ระบบกัลยาณมิตรแตกต่างจากระบบอาจารย์ที่ปรึกษา คือระบบกัลยาณมิตรมีรุ่นพี่เป็นวัยเดียวกัน ใกล้ชิด อบอุ่น เป็นกันเอง นัดพบได้ง่าย เข้าใจปัญหา ให้คำปรึกษาและพูดคุยได้ทุกเรื่อง และเสนอแนะให้จัดระบบกัลยาณมิตรกับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ทุกรุ่นและนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะอื่นๆด้วย โดยจัดเป็นประจำอย่างน้อยหนึ่งภาคการศึกษา และควรมีระบบกัลยาณมิตรคู่กับระบบอาจารย์ที่ปรึกษา

3.15 ผลการวิเคราะห์การบันทึกการให้คำปรึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร พบว่านักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร ได้ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษากลุ่มทดลองเกี่ยวกับด้านการเรียนมากที่สุด โดยให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีเรียน การเตรียมตัวสอบ การอ่านหนังสือ การลงทะเบียน รongลงมาให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องเพื่อน การบริหารเวลา เรื่องทางครอบครัว โดยหลังการให้คำปรึกษาแล้วได้ติดตามประเมินผลการให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง เทคนิคการให้คำปรึกษาที่ใช้มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ การใส่ใจ การสื่อสาร และการฟัง ตามลำดับ และใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาน้อยที่สุด 3 อันดับสุดท้าย คือ การสะท้อนความรู้สึก การทวนซ้ำ และการทวนสาระตามลำดับ

นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรปฏิบัติกิจกรรมความเป็นกัลยาณมิตรกับด้วยการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นกัลยาณมิตร การเป็นแบบอย่างด้านการเรียนและความประพฤติ และให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อน ผู้ป่วยและญาติ

สรุปได้ว่า ภายหลังจากทดลองใช้ระบบกัลยาณมิตรที่พัฒนาขึ้นกับนักศึกษาพยาบาล ระบบกัลยาณมิตรสามารถพัฒนาความเป็นกัลยาณมิตร ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตร ทักษะการฟังและการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ผู้เป็นกัลยาณมิตรได้ ส่วนนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 กลุ่มทดลองได้พัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งมีแนวโน้มพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดีขึ้น นอกจากนี้ ระบบกัลยาณมิตรยังมีประโยชน์ต่อการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง ช่วยเหลือนักศึกษาด้านการเรียน การปรับตัวในมหาวิทยาลัย ควรนำระบบกัลยาณมิตรนี้ไปใช้กับนักศึกษาในทุกสาขาวิชา เพราะเป็นระบบที่สร้างมิตรภาพกับทุกคน

อภิปรายผล

จากผลการทดลองใช้ระบบกัลยาณมิตรเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองซึ่งนักศึกษาพยาบาล มีประเด็นการอภิปราย 3 ด้าน คือ

1. ด้านการจัดโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตร
2. ด้านประสิทธิผลการพัฒนาระบบกัลยาณมิตร
3. ด้านการนำระบบกัลยาณมิตรไปใช้

โดยมีรายละเอียดการอภิปรายผลดังนี้

1. ด้านการจัดโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตร

ผลการวิเคราะห์การจัดโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาล พบว่า ภายหลังจากเข้าโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตร นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรได้รับสาระประโยชน์ เทคนิค และการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความรู้ความเข้าใจในโปรแกรมที่จัดขึ้น มีความมั่นใจมากที่สุดที่จะเป็นกัลยาณมิตร ทั้งนี้เนื่องจากกัลยาณมิตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบกัลยาณมิตรที่จะช่วยขับเคลื่อนให้ระบบกัลยาณมิตรดำเนินไปและประสบผลสำเร็จ การจัดโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรที่เน้นการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงจึงมีความสำคัญต่อความพร้อม ความมั่นใจที่จะกระทำบทบาทหน้าที่กัลยาณมิตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกัลยาณมิตร ดังที่ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต, 2541) กล่าวไว้ว่า มนุษย์เป็นผู้ที่สามารถฝึกได้และฝึกได้ประเสริฐสุด เรียกว่า พัฒนาได้ กัลยาณมิตรเป็นเพื่อนที่ดี มีปัญญาจึงเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในแนวทางแห่งการฝึกอบรมอย่างถูกต้องเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น กัลยาณมิตรเปรียบได้กับพี่เลี้ยงจึงต้องมีการเตรียมตัวเพื่อการทำหน้าที่ได้ด้วยดี จากผลการวิจัยระบบพี่เลี้ยงสนับสนุนว่า ระบบพี่เลี้ยงที่ประสบผลสำเร็จตระหนักถึงความสำคัญของพี่เลี้ยง เป้าหมาย และการประเมินอย่างชัดเจน จะต้องจัด

โปรแกรมการฝึกฝนที่เลี้ยงให้มีทักษะก่อนให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการ ซึ่งให้ผลด้านสัมพันธภาพและการพัฒนาได้ดีกว่าระบบที่เลี้ยงที่ไม่มีรูปแบบ (Wunsch, 1994, Nebraka, 1998 :189)

ผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรต่อโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาล พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรรู้จักตนเองรับรู้ตนเองต่อการเป็นกัลยาณมิตรว่ามีคุณลักษณะของคนดี เป็นผู้พูดที่ดี ผู้ฟังที่ดี เป็นผู้ให้ และช่วยเหลือผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของกัลยาณมิตร ดังที่ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2542) ได้กล่าวไว้ในเรื่องการพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ : ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ว่า ในกระบวนการกัลยาณมิตร ผู้ที่เป็นกัลยาณมิตรต้องมีคุณลักษณะของกัลยาณมิตร คือความเป็นที่รัก ไว้วางใจแก่ผู้อื่น คุณสมบัติ มีภูมิความรู้ ประพฤติดีน่ายกย่อง เป็นแบบอย่าง และมีคุณธรรมคือ ความอดทน รู้จักพูดให้ผู้อื่นได้พ้นจากทางเสื่อม เช่นเดียวกับพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2538) กล่าวว่า คุณสมบัติของกัลยาณมิตรอีกประการหนึ่งที่พึงมีตามหลักสัปปริสธรรม (ธรรมของคนดี) คือ การรู้จักตนตามความเป็นจริงโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม ปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องในทางที่จะทำให้เจริญอกงาม ซึ่งผลของการจัดโปรแกรมนี้ทำให้นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรได้เรียนรู้การเป็นกัลยาณมิตรด้วยการเห็นตัวอย่างการแสดงพฤติกรรมจากวิทยากรที่มี ความรู้ ให้ความอบอุ่น เอาใจใส่ เป็นกันเอง ได้ความเป็นเพื่อน การให้กำลังใจ จริงใจจากเพื่อนที่เข้ารับการอบรม รวมทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจการฝึกอบรม จึงทำให้นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีความมั่นใจที่จะเป็นกัลยาณมิตรมากที่สุด เป็นการสนับสนุนแนวคิดการสังเกตตัวแบบตามทฤษฎีการเรียนรู้ปัญหาทางสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1986) ที่กล่าวว่า ตัวแบบที่เป็นบุคคลมีความสำคัญต่อความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ เมื่อบุคคลได้มีโอกาสสังเกตและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรง ตัวแบบมีอิทธิพลต่อผู้สังเกตทำให้ได้เรียนรู้พฤติกรรม โดยสร้างพฤติกรรมใหม่ให้จดจำลักษณะต่างๆ มารวมเป็นการกระทำใหม่ที่เป็นของตนเอง และส่งเสริมการกระทำเมื่อเห็นตัวแบบกระทำแล้วให้ผลทางที่ดีสร้างสรรค์ จึงจูงใจผู้สังเกตให้กระทำตามและเปลี่ยนทัศนคติไปในทางที่ดี

นอกจากนี้ การจัดโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาล ครอบคลุมการจัดที่ให้ความรู้ความเข้าใจในสาระของกัลยาณมิตร และการเห็นคุณค่าในตนเอง ส่วนการปฏิบัติ ได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมของกัลยาณมิตร ดังจะเห็นได้จากการจัดกิจกรรม “ฉันเป็นกัลยาณมิตร” ผู้เข้ารับการอบรมประเมินลักษณะกัลยาณมิตรด้วยตนเองและให้เพื่อนที่เข้ารับการประเมิน ได้แก่ หน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใส พูดจาไพเราะ เป็นคนมีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น รับฟังปัญหา เก็บอารมณ์ไม่ฉุนเฉียว รวมทั้งการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมสมองระบุลักษณะของกัลยาณมิตร ประโยชน์ของการมีกัลยาณมิตร เหตุผลและความต้องการมีคุณลักษณะของ

ความเป็นกัลยาณมิตร

ผลการเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร และ นักศึกษากลุ่มปกติ พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรหลัง การทดลอง สูงกว่านักศึกษากลุ่มปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และหลังการทดลอง นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยมีความเป็น กัลยาณมิตรอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความเป็นกัลยาณมิตรเป็นรายด้าน พบว่า ภายหลังการ ทดลองนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร มีความเป็นกัลยาณมิตรด้านความน่าเคารพ ความน่าเจริญใจ สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยในข้อนี้อธิบายได้ดังนี้

ประการแรก การใช้ระบบกัลยาณมิตรทำให้นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรได้รับการพัฒนา ให้มีความเป็นกัลยาณมิตร เนื่องมาจากการจัดโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตร ด้วยการ คัดเลือกคุณสมบัติด้านความรู้ ทศนคติดีต่อวิชาชีพ และความสมัครใจ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นใน ความรู้ความสามารถของตน และได้รับการฝึกอบรมในโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตร เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจในสาระสำคัญของบทบาทหน้าที่กัลยาณมิตร ทักษะด้านการเรียน และการใช้ชีวิตของนักศึกษาพยาบาลในมหาวิทยาลัย อันเป็นพื้นฐานของการให้คำปรึกษาด้วย ความเป็นกัลยาณมิตรแล้ว เมื่อนำมาให้คำปรึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตรกับนักศึกษา พยาบาลในสถานการณ์จริงยิ่งเน้นย้ำการกระทำพฤติกรรมกัลยาณมิตรให้ชัดเจนขึ้น ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกตตัวของแบนดูรา (Bandura,1986) ที่เชื่อว่า การเรียนรู้ ของบุคคลขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้มี 2 ชั้นคือ ชั้นแรก เป็นการได้มาซึ่งความรู้ทำให้มีความสามารถแสดงพฤติกรรม และชั้นที่ 2 ชั้นกระทำ เป็นการ แสดงพฤติกรรมตามที่ได้รับรู้จนเป็นการกระทำเหมือนตัวแบบ และสนับสนุนด้วยแนวคิดทาง พุทธศาสนาที่เชื่อมั่นว่า มนุษย์ทุกคนมีธรรมชาติใฝ่ดี มีจิตประภัสสร พรารถนาที่จะตระหนักรู ตนเองและพอใจในตนเอง ต้องการพัฒนาดนเต็มศักยภาพเฉพาะตน(พระธรรมปิฎก: ป.อ.ปยุตฺโต, 2541; ศรีเรือน แก้วกังวาล,2539) และสอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่องปรัชญาญาณ สยาม : บทวิเคราะห์ด้านการศึกษา ของ สุมณ อมรวิวัฒน์ สวัสดิ์ จงกล และไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2541) ที่พบว่า นักปราชญ์ทางการศึกษาของไทยมีความเป็นกัลยาณมิตร เนื่องจาก การได้ แบบอย่างในกระบวนการจัดการศึกษาได้เรียนรู้แบบอย่างจากครู จากเพื่อนนักเรียน และการจัด สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน บรรยากาศของการเรียน การเรียนการสอนจะสอนด้วยแบบอย่าง สอน ด้วยตัวอย่าง และมีปัจจัยเกื้อหนุนได้แก่ การมีผู้ชี้แนะดี ได้สมาคมกับสัตบุรุษคือ บุคคลที่เป็นคน ดี มีความรู้รวมทั้งการมีมิตรสหายดี

ประการที่สอง ความเป็นกัลยาณมิตรของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร มีปัจจัยสนับสนุนคือ ลักษณะและธรรมชาติของนักศึกษาพยาบาลเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น มีวัฒนธรรมเพื่อนฝูง (peer culture) มีความคิดเห็นแนวเดียวกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และกำลังแสวงหาเอกลักษณ์เฉพาะตน (ทองเรียน อมรัชกุล, 2525; สุรงค์ โค้วตระกูล, 2541) การอยู่รวมกลุ่มเพื่อน การพักอาศัยในหอพักเดียวกัน การมีกิจกรรมระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง และการจัดกิจกรรมร่วมกันอยู่เสมอ เช่น การรับน้อง การรับแถบหมวก การจัดแข่งขันกีฬาภายในสถาบัน กิจกรรมในสโมสรนักศึกษา เมื่อนักศึกษามีปัญหาต้องการความช่วยเหลือ นักศึกษามักจะมาขอคำแนะนำจากเพื่อนหรือรุ่นพี่มากกว่าที่จะไปขอรับคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา (พรชูลี อาชาวาร์จ , 2537) ปัจจัยต่างๆนี้จึงเอื้อต่อการเป็นกัลยาณมิตรทั้งสิ้น รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ ซึ่งมีการฝึกปฏิบัติมุ่งเน้นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยการสอน การแนะนำ การให้คำปรึกษา และการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะในชั้นปีที่ 3 กำลังเรียนวิชาการพยาบาลจิตเวช ทำให้นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรได้ฝึกการให้คำปรึกษากับผู้ป่วย เท่ากับว่าได้ทำบทบาทหน้าที่ของกัลยาณมิตรควบคู่กับนักศึกษากลุ่มทดลอง สิ่งเหล่านี้จึงได้ซึมซับในตัวของนักศึกษาพยาบาลก่อให้เกิดความเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกัลยาณมิตร ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต, 2541) กล่าวว่า กัลยาณมิตรสมควรมีคุณสมบัติพิเศษในการทำหน้าที่เรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการคือ ปิโย (น่ารัก) คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนม เป็นกันเอง ชวนให้ออกไปศึกษาไต่ถาม ครุ (น่าเคารพ) คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง เป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่อง ควรเอาอย่าง วัตตา (รู้จักพูดให้ได้ผล) คือพูดเป็น รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ แนะนำ เป็นที่ปรึกษาที่ดี วจนักษโม (อดทนต่อถ้อยคำ) คือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ชักถาม คำเตือน ตลอดจนคำแนะนำต่างๆ วิพากษ์วิจารณ์ได้ ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์ คัมภีรญจะ กะถัง กัตตา (แถลงเรื่องล้าลึกได้) คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆที่ลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และสอนให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป และโน จักฺขุราเน นิโยชะเย (ไม่ชักนำในทางอสุราน) คือ ไม่ชักจูงในทางเสื่อมเสีย คุณสมบัติที่ถือว่าเป็นเลิศคือ ความเป็นผู้กระทำได้จริงในสิ่งที่สอนแก่ผู้อื่น หรือประสบความสำเร็จมาแล้ว ความเป็นอิสระ ไม่ติดเครื่องผูกพันเดียวกับสิ่งที่ผู้อื่นกำลังติดอยู่ มีความอิสระอยู่ในจิตใจ และบทบาทหน้าที่เป็นการปฏิบัติต่อมิตรสหายคือ เผื่อแผ่แบ่งปัน พูดจามีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูล มีตนเสมอ ร่วมทุกข์ร่วมสุข และซื่อสัตย์ นอกจากนี้ ตามแนวคิดระบบพี่เลี้ยง บทบาทหน้าที่ของพี่เลี้ยง (Mentor) คือ เป็นเพื่อน เป็นพันธมิตร เป็นผู้ชี้แนะที่ไว้วางใจได้ เป็นที่ปรึกษา ผู้สนับสนุนผู้ช่วยเหลือและรับผิดชอบในด้านความรู้คือ ให้คำแนะนำ ชี้แนะ และทัศนคติคือ เคารพในความคิดของผู้อื่น (Sikula, 1996 ; Caldwell and Carter , 1997)

ประการที่สาม ภายหลังการทดลองใช้ระบบกัลยาณมิตร นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร ได้พัฒนาคุณลักษณะของกัลยาณมิตรอย่างเด่นชัด ดังจะเห็นได้จากผลการสัมภาษณ์นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรพบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีความหนักแน่น อดทน ชยัน คืดดี พุทธิ ทำดี ประพฤติดี เป็นผู้มีคุณธรรม มีวินัย ใจเย็น สุขุม เข้าใจตนเอง มั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม มองโลกในแง่ดี รับฟังผู้อื่น รู้จักการให้ไม่หวังผลตอบแทน เป็นที่พึ่งยามยาก เป็นมิตรกับทุกคน มีความเมตตากรุณา อยู่ร่วมกับทุกคนได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกัลยาณมิตร ตามพระไตรปิฎก หมวดพระสูตรตันติปิฎก อังคตตรนิกาย อัฐฐกนิบาต (23/34/33) ได้แสดงไว้ว่า คุณลักษณะของกัลยาณมิตรประกอบด้วย 8 ประการคือ ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา นอกจากนี้ สุนน อมรวิวัฒน์ (2542) ยังกล่าวสนับสนุนว่า กัลยาณมิตรมีองค์ประกอบของ 3 คุณคือ คุณลักษณะของกัลยาณมิตรคือ ความเป็นที่รัก ไว้วางใจแก่ผู้อื่น คุณสมบัติของกัลยาณมิตร มีภูมิรู้ ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง และคุณธรรมของกัลยาณมิตร คือ ความอดทน รู้จักพูดให้ผู้อื่นพ้นจากทางเสื่อม ส่วนไตรสิกขา พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต, 2541) กล่าวว่า ไตรสิกขา เป็นระบบการฝึกฝนอบรมเพื่อสร้างเสริมสังคมที่ดีงาม มีสภาพเกื้อกูลแก่คุณภาพชีวิตเอื้อต่อการพัฒนาจิต ปัญญา โดยสาระของไตรสิกขา คือ ศีล เป็นการฝึกฝนความประพฤติสุจริตกาย วาจา และอาชีวะ ให้ดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมที่ถูกต้องเป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการพัฒนาคุณภาพจิตและเจริญปัญญา สมาธิ เป็นการฝึกฝนทางด้านจิตใจให้มีจิตเข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีจิตสงบ เป็นสุข จิตอยู่ในสภาพเหมาะแก่การใช้งาน และปัญญา เป็นการฝึกฝนปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัยตรงความเป็นจริง รู้จักวางใจ วางท่าที ปฏิบัติต่อโลกและชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสมในทางที่แผ่ขยายประโยชน์สุข จิตผ่องใส ไร้ทุกข์ เป็นอิสระเสรี สดชื่นและเบิกบาน เพื่อนำพาไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดีงาม ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยขององค์ประกอบการศึกษา 2 ประการคือ ปัจจัยภายนอกเป็นอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่เรียกว่า ปรโตโมสะ โดยเฉพาะกัลยาณมิตร และปัจจัยภายในฝ่ายปัญญา คือ ความรู้จักคิด ที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ จึงจะทำให้เป็นการศึกษาที่สมบูรณ์แบบ

สรุปได้ว่า นักศึกษาพยาบาลที่รับบทบาทหน้าที่นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร มีคุณสมบัติบทบาทหน้าที่ เป็นไปตามแนวคิดกัลยาณมิตรและสอดคล้องตามหลักไตรสิกขาในพุทธศาสนา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ที่เน้นการฝึกอบรมด้านความประพฤติ จิต และปัญญา จึงอาจกล่าวได้ว่า นักศึกษาพยาบาลเป็นหนึ่งในชุมชนวิชาการระดับอุดมศึกษา เมื่อได้รับการใช้ระบบกัลยาณมิตรสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นกัลยาณมิตร สามารถเป็นแบบอย่างการสร้างชุมชนวิชาการให้เป็นชุมชนแห่งกัลยาณมิตรได้จริง

ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตร

จากผลการเปรียบเทียบความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตรของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรและนักศึกษากลุ่มปกติหลังการทดลอง พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตรสูงกว่านักศึกษากลุ่มปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังการทดลอง นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจความเป็นกัลยาณมิตรสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจาก การคัดเลือกนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมาจากนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ที่มีผลการเรียนดี ผ่านประสบการณ์การปรับตัวในด้านการเรียนและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ความสนใจ ยินดีเข้าร่วมในระบบกัลยาณมิตรมาตั้งแต่เริ่มต้น ทำให้มีความเต็มใจ กระตือรือร้น ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ อาทิ การเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาล นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรรับรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองมีความพร้อม ดังจะเห็นได้จากผลของความคิดเห็นต่อโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาล พบว่า โปรแกรมนี้ได้พัฒนาให้มีความเป็นกัลยาณมิตร ทำให้รู้จักการให้และช่วยเหลือผู้อื่น ได้เรียนรู้การเป็นกัลยาณมิตรที่มีคุณลักษณะของคนดี เป็นผู้ให้ ปลอ่ยวาง เป็นผู้ฟังและเป็นผู้พูดที่ดี ช่วยเหลือผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และมีความมั่นใจมากที่สุดที่จะเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งสนับสนุนตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของไอเซนและฟิชไบน์ (1980) ที่เชื่อว่า พฤติกรรมส่วนมากอยู่ภายใต้การควบคุมของความตั้งใจของบุคคลที่เรียกว่า ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention) ประกอบด้วย ทัศนคติต่อพฤติกรรม ขึ้นอยู่กับผลของการกระทำ และการประเมินผลการกระทำตามความเชื่อนั้น และปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล คือ การรับรู้ปทัสถานทางสังคม (Subjective norm) ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและความต้องการของบุคคลสำคัญใกล้ชิดที่ให้ตนกระทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้น รวมทั้งองค์ประกอบพฤติกรรมได้แก่ การกระทำเป้าหมาย บริบท และเวลาที่มีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคลนั้นที่จะแสดงพฤติกรรมตามที่ตั้งใจกระทำ จากความคิดเห็นของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรภายหลังเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “ได้รับความรู้และทักษะต่างๆ จากการฝึกฝนความเป็นกัลยาณมิตรทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตัวเอง อาจจะเป็นขณะเรียนกับเพื่อน อาจารย์ หรือทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีบทบาทเพิ่มขึ้น แต่แสดงออกมาจากความคิดได้โดยอัตโนมัติ เพราะเมื่อเป็นกัลยาณมิตรแล้วแล้วจะอยู่ในจิตวิญญาณ สามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับเพื่อนและคนรอบข้างได้”

ผลการสัมภาษณ์นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรภายหลังการทดลองใช้ระบบกัลยาณมิตรพบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพให้เป็นคนยิ้มแย้ม ใจเย็น มีลักษณะของกัลยาณมิตรที่ให้ความรัก เอื้ออาทร เกื้อกูลต่อผู้อื่น สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์นักศึกษากลุ่มทดลองสนับสนุนการแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตรของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรที่สรุปว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรให้ความอบอุ่นเหมือนพี่สาว เป็นกันเอง ย่อมแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ระบบกัลยาณมิตรได้หล่อหลอมให้นักศึกษาพยาบาลแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตรซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของวิชาชีพการพยาบาล เท่ากับเป็นการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาพยาบาลสู่วิชาการพยาบาล ดังที่ เฮอร์จิเนีย เฮ็นเดอร์สัน (Virginia Henderson, 1966 cited in Smeltzer and Bare, 1992) กล่าวไว้ว่า “ วิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ช่วยเหลือคนทั้งคนปกติและคนเจ็บป่วยให้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อดำรงสุขภาพ และฟื้นฟูสภาพจากความเจ็บป่วย (หรือตายอย่างสงบ) ซึ่งตามปกติบุคคลสามารถกระทำได้เองด้วยกำลังกาย กำลังใจ และความรู้ การพยาบาลจึงเป็นการช่วยเหลือเกี่ยวกับเพิ่มความรู้ กำลังกาย และกำลังใจให้บุคคลช่วยเหลือตนเองได้เร็วที่สุด” สอดคล้องกับแนวคิดกัลยาณมิตรเชิงพุทธปรัชญา คำนึงถึงเจตนารมณ์แห่งการช่วยเหลือและคิดถึงผลประโยชน์ของผู้รับถือว่า กัลยาณมิตรเป็นการให้แต่ถ่ายเดียว กัลยาณมิตรย่อมมองไกลไปข้างหน้าในแง่การพัฒนาจิตใจในระยะยาวของบุคคลที่ช่วยเหลือ เพื่อช่วยให้บุคคลนั้นสัมพันธ์กับสิ่งทั้งสามคือ โลกและชีวิตหรือสิ่งทั้งหลายรอบตัวอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง (เตือน คำดี, 25333; พระธรรมปิฎก: ป.อ.ปยุตโต, 2541)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นกัลยาณมิตรกับการแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตร พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องจากความเป็นกัลยาณมิตรได้ซึมซับอยู่ในตัวของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร และแสดงความเป็นกัลยาณมิตรได้อย่างเป็นธรรมชาติ ดังจะเห็นได้จากการประเมินหลังทดลองพบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีความเป็นกัลยาณมิตรและความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตร อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน และสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรหลังการทดลองใช้ระบบกัลยาณมิตร กล่าวไว้ว่า “ได้ใช้ความรู้และทักษะต่างๆจากการฝึกฝนความเป็นกัลยาณมิตรทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตัวเอง อาจจะเป็นขณะเรียนกับเพื่อน อาจารย์ หรือกิจกรรมต่างๆ ซึ่งนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีบทบาทหน้าที่เพิ่มขึ้น แต่แสดงออกมาจากความคิดโดยอัตโนมัติ เพราะเมื่อเป็นกัลยาณมิตรแล้วจะอยู่ในจิตวิญญาณ”

ทักษะการฟัง

ผลการเปรียบเทียบทักษะการฟังของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรและนักศึกษากลุ่มปกติ หลังการทดลอง พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจแสดงพฤติกรรม กัลยาณมิตรสูงกว่านักศึกษากลุ่มปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังการทดลอง นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจความเป็นกัลยาณมิตรสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการฟังในโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาล เพื่อเพิ่มทักษะการฟัง จากการประเมินผลการจัดโปรแกรมนี้ยังพบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรได้รับประโยชน์จากกิจกรรม “มาเป็นผู้ฟังที่ดีกันเถอะ” อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.83$) ซึ่งยืนยันได้ว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรได้พัฒนาทักษะการฟังในระดับหนึ่ง เมื่อทำหน้าที่กัลยาณมิตรได้ใช้ทักษะการฟังในการให้คำปรึกษาก็ยิ่งเพิ่มพูนทักษะการฟัง ซึ่งการฟังเป็นเทคนิคการให้คำปรึกษาที่ใช้ของการให้คำปรึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตรแก่นักศึกษากลุ่มทดลอง

จากการวิเคราะห์สาระจากสมุดบันทึกการให้คำปรึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร พบว่า การฟังเป็นหนึ่งในสามของเทคนิคการให้คำปรึกษาที่นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรใช้มากที่สุดในการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษากลุ่มทดลอง อนึ่ง นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรยังได้ฝึกใช้ทักษะการฟังในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลทางจิตเวชที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นปีที่ 3 ตามหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ จึงส่งเสริมให้กับนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีทักษะการฟังเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคุณสมบัติข้อหนึ่งของการทำหน้าที่กัลยาณมิตรตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ในข้อ วจนักขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) หมายถึง พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา ชักถาม คำเตือนตลอดจนคำแนะนำ วิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์ (พระธรรมปิฎก: ป.อ. ปยุตโต, 2541) เช่นเดียวกับแนวคิดระบบพีเลียง ดังที่ เทรเชย์ (Tracey, 1994) กล่าวว่า ทักษะที่จำเป็นประการแรกของพีเลียงคือ ทักษะการฟัง เพื่อรับทราบข้อมูล ความเป็นจริง การใช้ความเงียบเพื่อช่วยให้ได้ระบายความรู้สึก ลดความตึงเครียด ใช้การฟังเป็นการกระตุ้น แสดงความสนใจและเข้าใจ การใช้ภาษาท่าทางซึ่งแสดงถึงความกระตือรือร้นในการรับฟังหรือสะท้อนกลับ ย่อมแสดงให้เห็นว่า ปัญหาของเขาได้รับความสนใจพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ อีกทั้งหลักการให้คำปรึกษาถือว่า การฟังเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการให้คำปรึกษา แสดงถึง ผู้ให้คำปรึกษาได้ยิน เข้าใจ และยอมรับในสิ่งที่ผู้รับคำปรึกษากล่าวมา การฟังที่ดีควรใช้ทักษะการฟังเพื่อให้ได้สาระสำคัญจากผู้พูด (ระวีวรรณ เสวตามร, 2540; Milner and Palmer, 1998)

การพูด

ในการให้คำปรึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตรนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรได้ใช้การพูดเป็นวิธีการหลักของการให้คำปรึกษา ดังจะเห็นได้จากผลการวิเคราะห์สาระจากสมุดบันทึกการให้คำปรึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตรว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรได้ใช้การพูดในการให้คำปรึกษา ได้บันทึกไว้ตอนหนึ่งว่า “ได้แนะนำให้ตั้งใจเรียน อย่าท้อแท้ ให้กำลังใจ ไม่มีอะไรที่เราทำไม่ได้ ขอให้มีความพยายามอย่างเต็มที่ แนะนำวิธีการเรียน อาทิ “ก่อนเรียน ควรเตรียมตัวก่อนคือ อ่านหนังสือก่อนเข้าเรียน เข้าเรียนให้ทันเวลา ขณะเรียน ไม่เข้าใจก็ควรถามอาจารย์ ขณะนั้นไม่ควรเก็บเอาไว้ หลังเรียนควรทบทวนเนื้อหาที่เรียนมาเพื่อให้เข้าใจมากขึ้น” เทคนิคการให้คำปรึกษาที่นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรใช้มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ การใส่ใจ การสื่อสาร และการฟัง ตามลำดับ ซึ่งการสื่อสารหมายรวมถึง การแสดงออกของผู้ให้คำปรึกษาที่แสดงถึงความเข้าใจเรื่องราวและความรู้สึกนึกคิดของผู้รับคำปรึกษา ใช้สื่อสารด้วยภาษาพูดและภาษาเขียน (verbal communication) และสื่อสารด้วยภาษาท่าทาง สัญลักษณ์ (non-verbal communication) ยังสอดคล้องตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางที่ใช้เทคนิคการให้คำปรึกษามี 5 เทคนิค ได้แก่ เทคนิคการใส่ใจ เทคนิคการสื่อสาร เทคนิคการเผชิญ เจียม เทคนิคการสะท้อนความรู้สึก และเทคนิคการทำให้กระจ่าง (เจียรนัย ทรงชัยกุล, 2533) นอกจากนี้ การพูดนับได้ว่ามีสำคัญต่อการให้คำปรึกษา ดังที่ รวีวรรณ เสวตามร (2540) กล่าวว่า องค์ประกอบของการให้คำปรึกษามี 4 ประการคือ ผู้ให้คำปรึกษา ผู้รับคำปรึกษา การพูดและการฟัง และการให้คำปรึกษา และคุณลักษณะของผู้ให้คำปรึกษาที่ทำให้กระบวนการให้คำปรึกษาประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ รู้จักและยอมรับตนเอง มองโลกในแง่ดี ทำที่เป็นมิตร อารมณ์มั่นคง เป็นผู้ฟังที่ดี มีศิลปะในการพูด วางตัวเป็นแบบอย่าง และสามารถเก็บความลับได้ (จิน แบรี, 2537; กมลรัตน์ กรีทอง, 2543) เมื่อพิจารณาบทบาทหน้าที่ของกัลยาณมิตรจะพบว่า การพูดเป็นหนึ่งในหลักกัลยาณมิตรธรรมในข้อ วัตตา (รู้จักพูดให้ได้ผล) คือ พูดเป็น รู้จักชี้แจง แนะนำ เป็นที่ปรึกษาที่ดี และการปฏิบัติของกัลยาณมิตรระหว่างมิตรต่อมิตรพึงปฏิบัติคือ เพื่อแม่แบ่งปัน พูดจามีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูล มีตนเสมอ ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วย และซื่อสัตย์จริงใจ (พระธรรมปิฎก: ป.อ. ปยุตโต, 2538)

การเห็นคุณค่าในตนเอง

ผลการวิจัย ด้านการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยนำมาอภิปรายได้เป็น 2 ส่วนคือ

1. ผลการเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรและนักศึกษากลุ่มปกติหลังการทดลอง พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่านักศึกษากลุ่มปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังการทดลอง นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจาก การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นสภาวะทางจิต และเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ตามทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ (Maslow, 1970) การเห็นคุณค่าในตนเองสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ด้วยการมีอัตมโนทัศน์ทางบวกโดยใช้คำพูดที่ดีแก่ตัวเองเป็นคำพูดทางบวกเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้ข้อมูลกับจิตใต้สำนึก ด้วยความเชื่อที่ว่า เราสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตตนเองได้ และสามารถสร้างความสำเร็จ ความสุขความสงบและสุขภาพที่ดีแก่ตนเองได้ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2540) ซึ่ง นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรได้รับแนวคิด ฝึกฝนการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองจากโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาล ผลการประเมินการเข้ารับการอบรมในโปรแกรมนี้นพบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรได้พัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยรับรู้ข้อดีเข้าใจตนเอง เชื่อมั่น กล้าคิด กล้าทำในสิ่งที่ดี ยอมรับและเข้าใจผู้อื่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของวราภา จันทรโชติ (2540) ได้ศึกษาประสิทธิผลของการฝึกอบรมการสร้างพลังต่อการพัฒนาเจตคติ การเห็นคุณค่าในตนเอง และความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในนักศึกษาพยาบาลพบว่า นักศึกษาพยาบาลหลังการฝึกอบรมการสร้างพลังต่อการพัฒนาเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล มีเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล การเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น และความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้งนี้ ตามแนวคิดการเห็นคุณค่าในตนเอง ถือว่าบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง มีการรับรู้ตนตามความเป็นจริง มีบุคลิกภาพที่ดี เชื่อมั่นในความคิดตนเอง มีเหตุผล กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม มั่นคงทางจิตใจ มองโลกในแง่ดี รับผิดชอบตนเองและผู้อื่น (Stuart and Sundeen , 1995) นอกจากนี้ การทำหน้าที่ของนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรเป็นที่ปรึกษา ชี้แนะแนวทางการเรียน การปรับตัวให้นักศึกษากลุ่มทดลอง เป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น และในวัยที่กำลังศึกษา เพื่อนเป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อบุคคลที่จะช่วยพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง(Coopersmith, 1981 ; Bary and Moegan ,1985 ; Golden and Lesh , 1997) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พบว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 มีการเห็นคุณค่าในตนเองมากกว่าชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ชนิตา ราธิ, 2543)

2. ผลการเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษากลุ่มทดลองและนักศึกษากลุ่มควบคุมหลังการทดลอง พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังการทดลอง นักศึกษากลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษากลุ่มทดลองได้รับคำแนะนำ คำปรึกษาตามกระบวนการกัลยาณมิตรที่เน้นสัมพันธภาพของการช่วยเหลือ ซึ่งเหตุของปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาพร้อมกันจากนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร ซึ่งสอดคล้องกับหลักการให้คำปรึกษาที่เน้นผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง โดยการให้คำปรึกษาเป็นสัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับบุคคลที่ผู้รับบริการเป็นบุคคลปกติที่สามารถพึ่งตนเองได้ สัมผัสใจ ได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับปัญหา หรือการพัฒนาตนเอง และเป็นการให้คำปรึกษาแบบไม่นำทาง คือ ให้คำปรึกษาเพื่อช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาได้รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเพิ่มขึ้น (วัชร ทรัพย์มี , 2533 ; รวีวรรณ ชินะตระกูล, 2538) ผลการสัมภาษณ์นักศึกษากลุ่มทดลอง พบว่า ระบบกัลยาณมิตรมีรุ่นพี่เป็นวัยเดียวกัน ใกล้ชิด อบอุ่น เป็นกันเอง นัดพบได้ง่าย เข้าใจปัญหา ให้คำปรึกษาและพูดคุยได้ทุกเรื่อง สอดคล้องกับแนวคิดการเห็นคุณค่าในตนเองที่เชื่อว่า การเห็นคุณค่าในตนเองสามารถเรียนรู้และพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ จากการได้รับความรัก และการยอมรับของผู้อื่น(Maslow,1970; Golden and Lesh, 1997 ; เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2540) ซึ่งในระบบกัลยาณมิตรนักศึกษากลุ่มทดลองได้รับการดูแล แนะนำ ปรึกษาจากนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรใกล้ชิด อบอุ่น มีความสนิทสนม คำนึงกันเปรียบเสมือนเป็นพี่เลี้ยง ทำให้เกิดความผูกพัน รักใคร่ ไว้วางใจ ผลการวิจัยระบบพี่เลี้ยงสนับสนุนว่า นักศึกษาที่มีพี่เลี้ยง มีการเห็นคุณค่าในตนเอง มีบุคลิกภาพที่ดี และบูรณาการเอกลักษณ์แห่งตน (Yates et al ,1997 :508-514 ; Higgins , 1997 :2559-A; Edmond's , 1998: 2506-A)

นอกจากระบบกัลยาณมิตรจะช่วยพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาลแล้ว สามารถนำระบบกัลยาณมิตรนี้ไปใช้ในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองกับนักศึกษาสาขาวิชาอื่น ๆ ได้ ดังที่นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรและนักศึกษากลุ่มทดลองให้สัมภาษณ์ว่า ระบบกัลยาณมิตรเป็นระบบที่ดีมีคุณค่าสำหรับนักศึกษาทุกคนในมหาวิทยาลัย เพราะ มีกัลยาณมิตรที่มีความรู้ ประสบการณ์ มีความน่ารัก มีน้ำใจ มีมนุษยสัมพันธ์ ให้ความเป็นกันเอง อบอุ่น เหมือนมีพี่สาว มีเพื่อนให้คำแนะนำ ปรึกษาในเรื่องการเรียน และการปรับตัวในมหาวิทยาลัย สร้างความผูกพันระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง เป็นมิตรที่ดีต่อกัน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทำให้มีสุขภาพจิตดี และระบบกัลยาณมิตรยังเหมาะสำหรับบุคคลทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของคูเปอร์สมิธ(Coopersmith , 1981) กล่าวว่า บุคคลสามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองด้วยการ ได้รับความยอมรับนับถือและการปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิต การประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย การได้รับสิ่งที่สอดคล้องกับค่านิยมและความปรารถนาของตน และการโต้ตอบต่อการลดคุณค่าจากบุคคลอื่น รวมทั้งการการรับฟังคำพูดที่ดีจากผู้อื่น ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2540) นอกจากนี้ แนวคิดการสังเกตตัวแบบตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1986) ให้หลักการว่า การเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบจากเป็นบุคคลที่มีลักษณะโดดเด่นในด้านความสามารถ เมื่อบุคคลได้มีโอกาสสังเกตและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรง

ทำให้ผู้สังเกตรับรู้และพึงพอใจก่อให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่พึงประสงค์จากตัวแบบได้ ซึ่งสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลไม่ว่าจะสนิทสนมคุ้นเคย หรือสัมพันธ์ภาพกับบุคคลที่พบกันโดยบังเอิญก็ตาม ทำให้บุคคลตระหนักถึงความสามารถของตนที่สร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นได้ซึ่งถือว่าการสร้างสัมพันธ์ภาพเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่ทำให้บุคคลเห็นคุณค่าในตนเอง (Barry and Morgan, 1985)

สรุปได้ว่า ระบบกัลยาณมิตรที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองในนักศึกษาพยาบาลในระดับชั้นปีที่ต่างกัน เป็นการยืนยันแนวคิดกัลยาณมิตรทางพุทธศาสนาว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรเป็นเพื่อนที่ดี แบบอย่าง ให้ความช่วยเหลือ ปรีกษา คำแนะนำ รวมทั้งให้ความรัก การยอมรับนับถือให้ฐานะเพื่อนนักศึกษาร่วมวิชาชีพ นับเป็นปัจจัยสนับสนุนการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาให้ประจักษ์ ไม่ใช่เป็นเพียงแนวคิดเท่านั้น แต่สามารถนำมาประยุกต์ได้จริงกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเกิดจากปัจจัยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ ลักษณะของวิชาที่เรียนของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ส่วนใหญ่เป็นวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน เช่น เคมี ฟิสิกส์ เป็นวิชาที่เข้าใจยาก กอปรกับผลการเรียนของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงอ่อน (ยี่สุน นันทวโนยาน, 2538) รวมทั้งการปัญหาด้านการเรียนซึ่งพบในชั้นปีที่ 1 มากกว่าชั้นปีอื่นๆ เช่น ไม่เข้าใจระบบการเรียน ไม่รู้วิธีเรียน (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2537) นักศึกษาพยาบาลลงทะเบียนเรียนหลายวิชา เรียนหนักทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติการในห้องปฏิบัติการ การปรับตัวในมหาวิทยาลัยที่ยังไม่คุ้นเคยมากนัก แบบการเรียนของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 เป็นแบบการเรียนแบบพึ่งพาต้องอาศัยความช่วยเหลือจากเพื่อน หรือบุคคลอื่นๆ (ธนพร ศรีพงษ์, 2537) อย่างไรก็ตาม การทดลองใช้ระบบกัลยาณมิตรกับนักศึกษาพยาบาล โดยจัดให้นักศึกษาพยาบาลได้ให้คำแนะนำ ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 กลุ่มทดลอง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษากลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นถึง 11 คน ในขณะที่นักศึกษากลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นเพียง 5 คน นอกจากนั้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่าเดิมและลดลงถึง 13 คน แสดงให้เห็นว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีแนวโน้มจะพัฒนาด้านการเรียนได้ดีขึ้นเพราะได้เรียนรู้วิธีเรียน แต่ต้องอาศัยระยะเวลาในการปรับตัวด้านการเรียน ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้าจัดระบบกัลยาณมิตรให้นักศึกษาพยาบาลอย่างต่อเนื่องน่าจะส่งเสริมด้านการเรียนให้ดีขึ้น

3. ด้านการนำระบบกัลยาณมิตรไปใช้

การนำระบบกัลยาณมิตรไปใช้กับนักศึกษาพยาบาล พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตร มีความเห็นว่า ระบบกัลยาณมิตรทำให้นักศึกษาได้พัฒนาความเป็นกัลยาณมิตร และการเห็นคุณค่าในตนเอง ระบบกัลยาณมิตรมีความเหมาะสมกับกับนักศึกษาพยาบาลและนักศึกษาสาขาอื่นๆ เพราะเป็นระบบที่พัฒนามิตรภาพกับทุกคน ทั้งนี้เนื่องจากกัลยาณมิตรมีความเป็นมิตรที่ดีกับผู้อื่นด้วยการเป็นตัวอย่างที่ดี ทั้งด้านความรู้และความประพฤติ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาจิตตปัญญาศึกษาของซิกเคอริง (Chickering and Reissers, 1993) ที่มุ่งพัฒนานิสิตนักศึกษาในการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน (Identity) ด้วยการพัฒนาความสามารถ การพัฒนาการควบคุมอารมณ์ การพัฒนาจากความอิสระสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกัน การพัฒนาการมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอย่างมีวุฒิภาวะ รวมทั้งนักศึกษาพยาบาลผู้เป็นกัลยาณมิตรได้เห็นคุณค่าในตนเอง ทำให้เชื่อมั่นในตนเอง เชื่อในความสามารถของตนเกี่ยวกับการศึกษา จึงเป็นผู้รู้จักตนเองถือได้ว่าการพัฒนาเอกลักษณ์เฉพาะตนเป็นผลสำเร็จ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาจิตตปัญญาศึกษาในระดับอุดมศึกษา (Creamer, 1989 :37 ; Golden and Lesh, 1997) และ การเห็นคุณค่าในตนเองยังเป็นทักษะชีวิต และเป็นทักษะหนึ่งในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ จึงเท่ากับว่าระบบกัลยาณมิตรมีส่วนในการพัฒนานักศึกษาพยาบาลตามปณิธานของการจัดการศึกษาที่มุ่งสร้างคนเก่ง คนดี และมีความสุข เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับประกอบวิชาชีพการพยาบาลต่อไป

จากผลการสัมภาษณ์นักศึกษากลุ่มทดลอง พบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 กลุ่มทดลองที่ได้รับการดูแลจากระบบกัลยาณมิตรเห็นว่า ระบบกัลยาณมิตรเป็นระบบที่ดีมีรุ่นพี่ที่มีประสบการณ์ เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือด้านการเรียน และการปรับตัวการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย ส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้องแล้วยังสามารถสานต่อสัมพันธภาพนี้จนสำเร็จการศึกษาและการทำงานต่อไปได้ ระบบกัลยาณมิตรมีความแตกต่างจากระบบอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ระบบกัลยาณมิตรมีรุ่นพี่เป็นวัยเดียวกัน ใกล้ชิด อบอุ่น เป็นกันเอง นัดพบได้ง่าย เข้าใจปัญหา ให้คำปรึกษาและพูดคุยได้ทุกเรื่อง ข้อเสนอแนะให้จัดระบบกัลยาณมิตรกับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ทุกรุ่น และนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในคณะอื่นๆด้วย โดยจัดเป็นประจำอย่างน้อยหนึ่งภาคการศึกษา และควรมีระบบกัลยาณมิตรควบคู่กับระบบอาจารย์ที่ปรึกษา

อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของระบบกัลยาณมิตรที่นำมาใช้ในการพัฒนานักศึกษาพยาบาล มาจากองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. นักศึกษาพยาบาล ผู้ทำหน้าที่นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรได้เข้าโปรแกรมการพัฒนาเป็นกัลยาณมิตรที่เหมาะสมครอบคลุมวัตถุประสงค์โดยผ่านสาระสำคัญ เทคนิค กิจกรรมการพัฒนาความเป็นกัลยาณมิตร และการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง

2. ระบบกัลยาณมิตรมีกรอบแนวคิดทฤษฎีเป็นฐานด้วยแนวคิดกัลยาณมิตรตามแนวพุทธเป็นหลักและแนวคิดทฤษฎีทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการเป็นพื้นฐานของกรอบแนวคิดอย่างชัดเจน และกระบวนการกัลยาณมิตรระหว่างการทดลองใช้ระบบกัลยาณมิตรกับนักศึกษาพยาบาลที่เน้นการหล่อหลอมให้นักศึกษาพยาบาลมีความเป็นกัลยาณมิตร

3. การนำระบบกัลยาณมิตรไปใช้กับนักศึกษาพยาบาลมีความเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะและธรรมชาติของนักศึกษาพยาบาล การจัดการศึกษาทางพยาบาลศาสตร์ อีกทั้งได้รับความร่วมมืออย่างดีจากนักศึกษาพยาบาลที่ใช้ระบบกัลยาณมิตรและคณาจารย์ให้การสนับสนุนในการศึกษาครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการพัฒนาระบบกัลยาณมิตรเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำระบบกัลยาณมิตรไปใช้

1.1 การจัดโปรแกรมการพัฒนาเป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาพยาบาลเป็นส่วนหนึ่งของระบบกัลยาณมิตรที่มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเตรียมความพร้อมแก่ผู้เป็นกัลยาณมิตรและความสำเร็จของระบบกัลยาณมิตร ดังจะเห็นได้จากผลการจัดโปรแกรมนี้ทำให้ผู้เป็นกัลยาณมิตรมีความรู้ความเข้าใจในโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตร มีความมั่นใจที่จะทำบทบาทหน้าที่ กระบวนการกัลยาณมิตร ได้สาระประโยชน์ เทคนิค และการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก จึงขอเสนอแนะประเด็นสำคัญในการจัดโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตร ไว้ดังนี้

1) การคัดเลือกผู้เป็นกัลยาณมิตร พิจารณาจากคุณสมบัติด้านความรู้ ประสบการณ์ ทศนคติต่อวิชาชีพ ความสมัครใจ เป็นสำคัญ เพราะผู้เป็นกัลยาณมิตรจะเป็นตัวแบบให้ผู้ที่รับความช่วยเหลือเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ทำให้พัฒนาศักยภาพบุคลากรทั้งสองฝ่ายเกิดความรักความผูกพันต่อองค์กร และเกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้

2) การเตรียมเนื้อหาสาระ กิจกรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ระยะเวลาจัดการอบรม และควรจัดเวลาการฝึกอบรมให้ติดต่อกันโดยคำนึงเวลาที่ผู้เข้ารับการอบรมสะดวก

3) วิทยากรในโปรแกรมพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตร มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความเป็นกัลยาณมิตรของผู้เข้ารับการอบรม จึงควรพิจารณาคูณสมบัติของวิทยากรโดยเน้นผู้ที่มีความเป็นกัลยาณมิตรนอกเหนือจากคุณสมบัติด้านความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ เทคนิควิธีการถ่ายทอดเพื่อเป็นแบบอย่างของกัลยาณมิตรที่จะซึมซับความเป็นกัลยาณมิตรตลอดระยะเวลาการอบรมและนำไปปฏิบัติได้

4) การจัดอบรมให้แก่ผู้เป็นกัลยาณมิตรต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก นับตั้งแต่ ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการจัดฝึกอบรม ค่าเอกสาร โสตทัศนอุปกรณ์ และค่าอาหารสำหรับผู้เข้ารับการอบรม ดังนั้น หน่วยงานที่ดำเนินการจัดโครงการนี้ ควรเตรียมการบริหารงบประมาณไว้ล่วงหน้า เพื่อให้มีความคล่องตัวและเอื้อต่อการจัดการอบรมให้เป็นไปตามเป้าหมาย

5) ประเมินผลการใช้ระบบกัลยาณมิตร ควรจะติดตามประเมินผลเป็นระยะ ๆ เช่น 1 เดือน 3 เดือน หรือ 1 ปี เพื่อดูความคงทนของผลการใช้ระบบกัลยาณมิตร และหาแนวทางในการพัฒนาระบบกัลยาณมิตรให้มีคุณภาพมากขึ้น

1.2 ระบบกัลยาณมิตรที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้กับการพัฒนานักศึกษาพยาบาลได้จริง ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบกัลยาณมิตรที่พัฒนานักศึกษาพยาบาลให้มีความเป็นกัลยาณมิตร และการเห็นคุณค่าในตนเอง นอกจากนี้ นักศึกษาพยาบาลยังเห็นว่า ระบบกัลยาณมิตรมีรุ่นพี่ที่มีประสบการณ์ เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือด้านการเรียน และการปรับตัวให้ความใกล้ชิด สนับสนุน ความรัก ความผูกพันระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้องมากกว่าระบบพี่รหัส ทำให้นักศึกษาสามัคคีกันในทุกขณะ ระบบกัลยาณมิตรจึงมีความเหมาะสมกับนักศึกษาพยาบาล ยังเสนอแนะให้ใช้ระบบกัลยาณมิตรกับนักศึกษาในสาขาวิชาอื่น ๆ

ดังนั้น หน่วยงานกิจการนิสิตนักศึกษา รับผิดชอบในการพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สามารถนำระบบกัลยาณมิตรไปใช้กับสโมสรนักศึกษาแต่ละคณะวิชา โดยรับสมัครนักศึกษารุ่นพี่ในคณะวิชานั้นที่มีทัศนคติดีต่อการให้ความช่วยเหลือนักศึกษารุ่นน้องในด้านการเรียน การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย จัดการอบรมเตรียมความพร้อมต่อการทำบทบาทหน้าที่ โดยใช้เวลาในการฝึกอบรมประมาณ 3-5 วัน สัดส่วนระหว่างผู้เป็นกัลยาณมิตรกับนักศึกษารุ่นน้องควรใช้สัดส่วน 1 : 1 เพื่อความใกล้ชิด มีเวลาให้คำปรึกษามากขึ้น ใช้เวลาในการให้คำปรึกษาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3-4 ชั่วโมง เป็นเวลาอย่างน้อยหนึ่งภาคการศึกษา ประเมินผลการใช้ระบบกัลยาณมิตรด้วยการสัมภาษณ์ทั้งสองฝ่าย อย่างไรก็ตาม ควรใช้ระบบกัลยาณมิตรอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบโดยใช้ระบบกัลยาณมิตรกับนักศึกษาในแต่ละคณะวิชาทุกชั้นปี ประเมินผลความแตกต่างในการใช้ระบบกัลยาณมิตร เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงระบบกัลยาณมิตรให้มีประสิทธิภาพต่อไป

นอกจากนี้ การจัดชมรมและกิจกรรมต่าง ๆ ของนิสิตนักศึกษาควรใช้ระบบกัลยาณมิตรในการดำเนินการหรือแม้แต่กิจกรรมการรับน้องใหม่ ควรสอดแทรกลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรเข้าไปด้วย

1.3 หน่วยงานกิจการนิสิตนักศึกษาสามารถนำระบบกัลยาณมิตรไปใช้กับนิสิตนักศึกษา ในกิจการหอพักของสถาบันการศึกษา โดยการจัดฝึกอบรมให้นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรประมาณ 3 วัน เพื่อเตรียมความพร้อมต่อการทำหน้าที่กัลยาณมิตร ส่วนนักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรคือ นักศึกษารุ่นพี่ตามชั้นของหอพักโดยจัดเป็นสัดส่วนรุ่นพี่ต่อรุ่นน้อง 1 : 4-5 ที่เป็นเพศเดียวกัน ควรจัดเป็นนักศึกษาในคณะวิชาเดียวกันซึ่งมีธรรมชาติของลักษณะนักศึกษาที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้คำแนะนำ ช่วยเหลือแก่รุ่นน้องที่เข้ามาใหม่ได้เรียนรู้ใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยอย่างน้อยเป็นเวลาหนึ่งปี เท่ากับส่งเสริมให้นักศึกษาด้วยกันช่วยเหลือดูแลกันเองอันเป็นแนวทางการพัฒนา นิสิตนักศึกษาในหอพักได้ทางหนึ่ง นอกจากนี้ ยังทำให้นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรที่ผ่านการใช้ ระบบกัลยาณมิตรเป็นต้นแบบให้คำแนะนำแก่นักศึกษารุ่นน้อง ส่วนนักศึกษาที่ได้รับการดูแลจากระบบกัลยาณมิตรนี้สามารถเรียนรู้การเป็นกัลยาณมิตรพร้อมที่จะถ่ายทอดวิธีการของ กัลยาณมิตรกับนักศึกษาในรุ่นต่อไปได้ เมื่อได้พัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตรอย่างเป็นระบบ ครบวงจรเช่นนี้แล้วนักศึกษาทุกคนจะผ่านระบบกัลยาณมิตรเท่ากับสนับสนุนการเสริมสร้าง มิตรภาพระหว่างนักศึกษาในสถาบันเดียวกัน ทำให้เชื่อมสัมพันธ์ไมตรีในหมู่นิสิตนักศึกษาอัน เป็นแนวทางหนึ่งให้มีความผูกพันกับสถาบันการศึกษา

1.4 ผลการวิจัยการพัฒนาาระบบกัลยาณมิตรชี้ให้เห็นว่า ระบบกัลยาณมิตรเป็นระบบ ที่พัฒนามิตรภาพกับทุกคน ทำให้นักศึกษามีความใกล้ชิดสนิทสนม อบอุน เป็นกันเอง นัดพบ ได้ง่าย เข้าใจปัญหา ให้คำปรึกษาและสามารถพูดคุยได้ทุกเรื่อง ซึ่งมีความแตกต่างจากระบบ อาจารย์ที่ปรึกษา ดังนั้น อาจารย์ที่ปรึกษาน่าที่จะนำระบบกัลยาณมิตรไปใช้กับระบบการให้คำ ปรึกษาเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการให้คำปรึกษา โดยคณะกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาในระดับ คณะวิชาดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการใช้ระบบกัลยาณมิตรในการให้คำปรึกษา เพื่อรับทราบ หลักการ แนวคิด กระบวนการกัลยาณมิตร และการปฏิบัติ มาเป็นฐานของความเข้าใจระบบ กัลยาณมิตร หลังจากนั้นอาจารย์ที่ปรึกษานำการให้คำปรึกษาดด้วยความเป็นกัลยาณมิตรที่เน้น การแก้ปัญหาการชี้ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาตามแนวพุทธไปใช้ให้คำปรึกษากับนักศึกษาใน ช่วงเวลาหนึ่ง เช่น หนึ่งภาคการศึกษา อนึ่ง ระบบกัลยาณมิตรเป็นระบบใหม่ที่อาจารย์ที่ปรึกษา ยังไม่คุ้นเคย อาจเริ่มด้วยการจัดระบบกัลยาณมิตรคู่ขนานกับระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่เคยใช้อยู่ ประเมินผลการใช้ระบบกัลยาณมิตรเป็นระยะๆ โดยประเมินผลทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษา ที่ได้รับคำปรึกษา เปรียบเทียบผลการใช้ระบบกัลยาณมิตรในการให้คำปรึกษากับระบบอาจารย์ที่ ปรึกษา เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาเป็นต้นแบบการให้คำปรึกษาดด้วยความเป็นกัลยาณมิตร สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำการให้คำปรึกษาดด้วยความเป็นกัลยาณมิตรเช่นเดียวกันไปใช้ กับนักศึกษาในคณะวิชาอื่นๆต่อไป ทั้งนี้ ควรใช้ระบบกัลยาณมิตรให้มีระยะเวลาพอสมควรที่จะ เห็นพัฒนาการ ความต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลาตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ผลการนำระบบกัลยาณมิตร ไปใช้กับอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์ที่ปรึกษามีความสอดคล้องกับบริบท ของสังคมไทยบนพื้นฐานของมิตรไมตรี เอื้ออาทรต่อกัน กระตุ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้พัฒนา

ความเป็นกัลยาณมิตรกับนิสิตนักศึกษา อันจะช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างอาจารย์และศิษย์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้เป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข

1.5 การพัฒนาระบบกัลยาณมิตรที่นำมาใช้กับนักศึกษาพยาบาลให้ผลเชิงประจักษ์ว่า สามารถพัฒนาความเป็นกัลยาณมิตร การเห็นคุณค่าในตนเองได้ น่าจะขยายผลการพัฒนาไปยัง ชุมชนวิชาการในระดับอุดมศึกษา ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2541) กล่าวว่า มนุษย์มี จิตประภัสสร สามารถฝึกฝน เรียกว่า พัฒนาได้สูงสุดเต็มศักยภาพ ในชุมชนวิชาการควรสร้าง ชุมชนแห่งกัลยาณมิตรที่มีความเอื้ออาทรต่อกันทุกระดับ ดังนั้น ผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษา สามารถนำระบบกัลยาณมิตรไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาบุคลากรใหม่ในสถาบันการศึกษา ตั้งแต่ อาจารย์ เจ้าหน้าที่ทุกระดับเพื่อการเตรียมความพร้อมของบุคลากรใหม่ โดยมีกัลยาณมิตรเป็น ผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรด้วยการจัดโปรแกรมการฝึก อบรมด้านบทบาทหน้าที่ เทคนิค วิธีการทำงานในสาขานั้นๆ ใช้เวลาฝึกอบรมประมาณ 3-5 วัน ควรใช้ระบบกัลยาณมิตรอย่างน้อยเป็นเวลา 1 ปี เพื่อเรียนรู้การทำงาน การสร้างสัมพันธภาพที่ดี ติดตามประเมินผลการใช้ระบบกัลยาณมิตรจากอาจารย์ บุคลากรเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง คุณภาพของระบบกัลยาณมิตรให้เหมาะสม ทั้งนี้ระบบกัลยาณมิตรยังก่อให้เกิดองค์กรแห่งการ เรียนรู้ (Learning organization) มีความรัก ความผูกพันในองค์กร พัฒนาศักยภาพให้มีความ กระตือรือร้น มีความเป็นกัลยาณมิตรเป็นต้นแบบการใช้ระบบกัลยาณมิตรพร้อมที่จะแผ่ขยายให้ กับวงการศึกษาระดับอื่นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการใช้ระบบกัลยาณมิตรกับนิสิตนักศึกษาโดยการวิจัยเชิงคุณภาพ
2. ศึกษาเปรียบเทียบระบบกัลยาณมิตรกับระบบอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบัน อุดมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการให้คำปรึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร
3. ศึกษาการนำระบบกัลยาณมิตรไปใช้กับการบริหารงานบุคลากรในสถาบัน อุดมศึกษา เพื่อสร้างสัมพันธภาพเชิงมิตรภาพระหว่างบุคลากรที่ส่งเสริมชุมชนกัลยาณมิตรใน สังคมวิชาการ
4. ศึกษาการใช้ระบบกัลยาณมิตรกับการบริการพยาบาล โดยศึกษาการใช้ระบบ กัลยาณมิตรระหว่างพยาบาลกับผู้ร่วมงานในวิชาชีพ และพยาบาลกับผู้ใช้บริการ เพื่อขยายผล การศึกษาสู่ระบบบริการบนพื้นฐานของวิชาชีพแห่งความช่วยเหลือและเอื้ออาทร
5. ศึกษาเปรียบเทียบการนำระบบกัลยาณมิตรไปใช้ในงานบริการ โดยอาจ เปรียบเทียบกับ ISO 9002 ซึ่งเป็นมาตรฐานคุณภาพด้านบริการ นับเป็นการสร้างภูมิปัญญาไทย โดยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลได้